

Vottorðagjafir lækna

LÆKNAR ERU NÁNAST á hverjum degi beðnir um að gefa vottorð vegna sjúklunga sinna. Í amstri hversdagsins er útgáfa vottorða oftast engum vafa undirorpin þegar sjúklingur kemur sjálfur og fer fram á vottorð í ákveðnum tilgangi. Þó geta komið upp spurningar hjá læknum svo sem þegar beðið er um að vottorðið sé sent tiltekinni stofnun. Hver tekur við vottorðinu? Er það læknir? Er það heilbrigðisstarfsmaður sem er samkvæmt lögum bundinn trúnaði eða er það einhver annar sem hugsanlega er ekki vanur að umgangast viðkvæmar trúnaðarupplýsingar? Nú í vetur hefur hins vegar komið upp mál sem leiddi til sérstaks úrskurðar Persónuverndar. Um er að ræða mál þegar lögmaður fyrir hönd skjólstaðings síns fór fram á vottorð frá lækni en síðar kærði skjólstaðingurinn að læknirinn skyldi fara í sjúkragögn hans, mál 2005/479, sjá www.personuvernd.is Þótt þessi úrskurður sé vegna máls sem á margan hátt var sérstakt hefur það mun víðari skírskotun því í honum er að finna túlkun Persónuverndar á lögum nr. 77/2000 um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga. Fjallað er meðal annars sérstaklega um hugtakið „vinnsla persónuupplýsinga“ en með því er átt við „skráningu, leit, notkun og dreifingu og aðrar aðferðir til að gera upplýsingarnar tiltækar“. Ennfremur er tilgreint að með „samþykki“ sé átt við „sérstaka, ótvíræða yfirlýsingu sem einstaklingur gefur af fúsum og frjálsum vilja um að hann sé samþykkur vinnslu tiltekinnar upplýsinga um sig og að honum sé kunnugt um tilgang hennar, hvernig hún fari fram, hvernig persónuvernd verði tryggð og um að honum sé heimilt að afturkalla samþykki sitt.“ Ljóst er af þessu að túlkun Persónuverndar er mjög þröng og nákvæm. Samkvæmt þessari túlkun er ljóst að vilji læknir vera viss um að rétt sé að málum staðið virðist skrifleg yfirlýsing þurfa að liggja fyrir af hálfu sjúklingsins í hvert einasta skipti sem vottorð er gefið. Ennfremur þurfi að liggja fyrir upplýsingar læknis til sjúklings um hvernig að vottorðagjöf verði staðið. Það er því verið að tala um upplýst samþykki vegna sérhvers vottorðs.

Önnur álitamál koma upp þegar sjúklingur er ekki fær um að gefa samþykki sitt. Þá gilda meðal annars ákvæði Læknalaga um þagnarskylduna en í Læknalögum frá 1988, 15. gr. 2 mgr., segir um und-

anþágu fyrir þagnarskyldunni: „Þetta gildir ekki bjóði lög annað eða sé rökstudd ástæða til þess að rjúfa þagnarskyldu vegna brýnnar nauðsynjar.“ Lagaheimildir eru fáar og sértækar svo sem í barnaverndarlögum, nr. 80/2002, 17. gr. Með breytingu á stjórnarskránni árið 1995, meðal annars á 71. gr. um einkalífsvernd, hefur hins vegar verið þrengt að túlkunarheimildum þegar kemur að mati um brýna nauðsyn (*Læknablaðið* 2006: 92; 39) þannig að nú verður ekki vikið frá þagnarskyldunni nema samkvæmt heimild í lögum eða að fyrir liggja skýrt samþykki sjúklings. Þetta kemur til dæmis skýrt fram í lögum um réttindi sjúklunga frá 1997. Þegar um er að ræða sjúklunga sem til frambúðar eru ófærir um samþykkisgjöf eru fáar leiðir færar nema fara fram á lögræðissviptingu en sú leið er mörgum þungbær og torfarin. Í 2. mgr. 8. gr. lögræðislaga nr. 71/1997 er reyndar kveðið á um að ef unnt er þá skuli læknisvottorð fylgja kröfu um lögræðissviptingu. Það ákvæði bitur nokkuð í skottið á sér þar sem læknum er óheimilt að upplýsa aðra en sjúklunga sjálfa um ástand þeirra, nema sjúklingur gefi til þess samþykki, sem vafasamt hlýtur að teljast að þeir skilji ef aðstæður eru til lögræðissviptingar, til dæmis vegna ellisljóleika.

Af öllu samanlögðu er ljóst að heimildir lækna til vottorðagjafar koma sjaldan til greina nema með samþykki sjúklings. Þetta samþykki þarf að vera mjög skýrt þannig að ekki leiki vafi á að sjúklingur skilji framkvæmdina og sé henni samþykkur. Lagaheimildir þar sem ekki þarf samþykki sjúklings til útgáfu læknisvottorðs um hann eru fáar og sértækar og eiga sjaldan við þegar um er að ræða fullorðna sjúklunga sem vafi leikur á að geti veitt samþykki sitt. Það er því rétt að læknar skoði nánar alla vottorðagjöf eins og hún fer fram í dag svo ekki verði vafa undirorpið að þeir séu í rétti við vottorðagjafir vegna sjúklunga sinna. Sé um aldraða sjúklunga að ræða eru þeir einir bærir til að biðja um læknisvottorð um sjálfa sig nema þeir séu sviptir lögræði. Í einhvern tíma áður en til sviptingar lögræðis kemur getur sú staða verið uppi að aldraðir einstaklingar séu ekki lengur í stakk búnir til að sjá um málefni sín og veita samþykki til útgáfu læknisvottorða um þá sjálfa. Á þessu sviði virðist því löggjafinn eiga óunnið verk að vinna.

Jón Snædal

FORMAÐUR

SIDFRÆÐIRÁÐS LÍ

jsnaedal@landspitali.is

Gunnar

ÁRMANNSSON

FRAMKVÆMDASTJÓRI LÍ

gunnar@lis.is

Fjórði pistill frá liðsmönnum Sidfræðiráðs LÍ um trúnað, þagnarskyldu og ný sjónarmið samfélagsins gagnvart þeim málefnum.

Í Sidfræðiráði sitja:
Jón G. Snædal formaður
Arna Rún Óskarsdóttir
Ástríður Stefánsdóttir
Benedikt Ó. Sveinsson
Guðlaug Þorsteinsdóttir
Kristín Sigurðardóttir
Sveinn Kjartansson